

# **Digitales Brandenburg**

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

**ha- Talmud ve-ḥokhmat ha-refu'ah**

**Kacnel'son, Ieguda-Lejb-Benëmin**

**ל. י. ווסלנצק.**

**Berlin, 688 [1927/1928]**

תלחנתמ םד תביז

**urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9463**

## זיבת דם מתחלת (Haemophilie)

על פי החלמוד \*

אומרים אמור כי החלמוד הוא אנציקלופאדיה של העברים הקדמונים בתקופת יצירתו. הפתגם הזה לא מדויק הוא. בשם אנציקלופאדיה רגילים אני לכנות את אוצר הדעות והנסיונות בדעת העולם ומלואו, שרכש לו איזה עם בתקופה יודעה, ובמובן זה לא יוכל החלמוד להקרא בשם אנציקלופאדיה. בעקרו הוא רק ספר דתי ולפיכך יכול בקרבו את נמוסי הדת, את חוקי המוסר ואת תורת המשפטים בכל הקיפם, אולם מידיעת העולם והטבע, כמו למשל מידיעת נחות האברים של בעלי החיים ותחלואיהם, או מוצאים בהחלמוד רק מה שהיה צורך בידיעתו כדי לפתור שאלות שונות בעניני הדת. ובשעה שבנוגע להיונים הקדמונים או יודעים על פי ספריהם שהשאירו אחריהם גם את גבולי ידיעותיהם בחכמת הרפואה, מה שידעו ומה שלא ידעו, הנה בנוגע להעברים הקדמונים או יודעים רק מה שהכניסו במקרה בהחלמוד. ואפשר שידעו הרבה יותר ממה שנמצא בו. מפני שמסדרי החלמוד לא דאגו להוריש לנו את כל מה שידעו בחכמת הרפואה בדברים שאין להם ענין עם הדת. תחת זה בדברים הנוגעים אל הדת יפליאו אותנו בכשרון ההסתכלות, עד שהקדימו לפעמים לראות לפני אלפי שנים מה שנגלה לחכמי אירופה רק במאה האחרונה לתאריך הנוצרים.

אל הסוג האחרון הזה יתיחסו הידיעות שבאו בהחלמוד על דבר המחלה הנקראת כיום בשם „האמפיליה“. בשם הזה יכנו את הנטיה לזיבת דם בלי מעצור, שתחגלה אצל צאצאי משפחות ידועות. נטיה זו תחגלה אצלם מיום הולדם, עד יום מותם, אשר על פי רוב לא יאחד לבוא. כי אנשים כאלה לא יאריכו ימים. כל פצע קטן אשר יקרה בגופם: עקירת שן, נשיכת עלוקה, הפסת מורסה וכל כיוצא בזה, דיו לגרום להם זיבת דם בשפע ובלי מעצור. כל עמל הרופאים לעצור את הדם מן הפצע הקטן לא יועיל, הדם שותת לאט לאט ובלי הרף עד אשר יחד עם דמם תצא גם נפשם, ורק לעתים רחוקות יש אשר יתעלף הלב ויחדל לדפוק בחזקה, ואז יחדל גם הדם לפכות, והחולה ינצל מן הסכנה, עד אשר יבוא מקרה דומה לזה וישים קץ לחיי האומלל.

מלבד מקרי פגיעה של העור החיצון, לחולי האמפיליה נשקפת סכנה גם מזיבת דם של האברים הפנימיים, שתחגלה לפעמים במקומות שונים בבת אחת, כנראה בלי כל סבה נכרת. נזילת דם מן החוטם הוא החזיון היותר נפרץ — אחריה תלך נזילת דם מן השניים, מן הגרון, מן הקיבה (הקאה של דם) ומאברי השתן.

\* חמיצת מאטרי Сведения о гемофилии в Талмуде שנרשם בה, יעזרייסקאיע אבאורעניץ

בשנת 1883.

מלבד נזילת הדם על שטח העור ועל שטח קרומי הריר של האברים הפנימיים, יש אשר יצא הדם מצנוריו וישפך בתוך רקמת האברים מתחת להעור, בתמונת כתמים גדולים הנקראים בשם חבורות. הכתמים האלה מתחילה הם כחולים-אדמדמים, אבל מעט ישנו את צבעם לירוק, לצהוב ולאט לאט יתורו וצבע העור ישוב לקדמותו. כזאת אמנם אנו רואים גם אצל אנשים בריאים, שהוכו ביד או באבן, אולם אצל בעלי ההאמופיליה יקרה זאת תדיר ובלוי כל הכאה נכרת מבהוק, לפעמים ותגלו על עורם כתמי-ארגמן קטנים כזרעוני ערשום, מפוזרים או צפופים זה אצל זה. סבת הכתמים האלה — נימי הדם של העור שנקרעו ודמן נשפך החוצה תחת השטיח העליון של העור, Epidermis, כמות הדם הנשפך תלויה בתכונת הרקמה, שנקרעו בה צנורי הדם. אם נקרעו צנורי הדם בעובי העור עצמו, אז לא תגדל כמות הדם מאד, מפני שהעור בנוי מרקמת חבור קשה שחוטים אלאסטיים רבים מעורבים בה. רקמה זו עלולה להתכווץ ולעצור בעד הדם. אולם אם נקרעו הצנורים ברקמת החבור התחוהה ובהשומן שבין העור ובין השרירים שמתחתיו, אז יקרה שם הדם בכמות עצומה, עד כדי גודל של ראש ילד. כמות גדולה כזאת לא תוכל להיות נבלעת על ידי צינורי הלימפה, והדם כגוף זר יעורר שם דלקת מוגלית, והמורסה או תפתח מעצמה או תפתח על ידי איזמל של רופא, והפצע יתן מקום לזיבת דם חדשה.

\*

בשנת 1784 פרסם הרופא Fordyce את הידיעות הראשונות על אודות משפחות האמופיליות באמריקה. מיד אחר זה בשנת 1798 פרסם הרופא Rave ידיעות ממשפחות כאלה בארץ אשכנז. למן העת החיא החלו הרופאים לשים לב למחלה זו, ובזמן קצר נתקבצה רשימה ארוכה של משפחות האמופיליות באמריקה ואירופה. רבים מן הרופאים חשבו אז, כי מחלה זו לא רק לא היתה נודעה, כי אם גם לא נמצאה עד אז בעולם והתגלתה מחדש תחת השפעת התנאים הקשים של מלחמת החיים. ובאמת, כאשר החלו לחקור אחרי דברי ימי מחלה זו, לא מצאו כל זכר לה לא בספרי היפוקראטס וגלינוס, וגם לא בספרי הרופאים של ימי הביניים. אולם אחרי חפוש ארוכים מצאו אצל הרופא הערבי, אבול קאזים אלזאקראויני (מת בשנת 1107 בארץ ספרד) המספר על אודות אנשים שמתו מזיבת דם, אף על פי שהוא בעצמו לא ראה אותם, אבל שמע על אודותם. עוד מצאו אצל הפרופיסור בענדויקטוס מפאדובא (1525) ספור על אודות ספר אחד שגזז במספרים שערות שצמחו על חוטמו, ופצע מעט את עור החוטם ומת מזיבת דם. מכל זה נראה, כי לא נוצרה מחלה זו כחדשה, אלא שנעלמה מן הרופאים. להלן נראה, כי חכמי החלמוד לא רק ידעו ממחלה זו, אלא ידעו גם את סדר התנהלותה המסובך מאד, והשתמשו בידיעתם זו לצורך תוקי הדת.

הסתכלות הרופאים על בני משפחות האמופיליות במשך מאה שנה הוכיחה את הדברים האלה:

(1) המחלה היא מתנחלת: עוד לא נראה ולא נשמע כי יחלה במחלה זו איש, שלא חלה בה אחד מאבותיו. מצד השני לא כל צאצאי משפחה כזאת חולים בה, על פי רוב יחלו בה רק הזכרים לבד ורק לעתים רחוקות יחלו בה גם הנקבות. וגם אז מחלתן איננה במדרגה קשה מאד.

(2) רק הנקבות מנחילות את המחלה לילדיהן הזכרים, הזכרים אינם מנחילים מחלה זו כלל. איש חולה בהאמופיליה שעל פי מקרה טוב לא מת בילדותו, ונשא אשה ממשפחה בריאה, אז יוליד בנים ובנות חפשים ממחלה זו. ולהיפך, אשה שנולדה ממשפחה האמופילית, אף על פי שבעצמה היתה חפשיה ממחלה זו, כשתנשא לאיש ותלד בנים ובנות, — יהיו כל ילדיה הזכרים האמופיליים, ובנותיה כמעט רובן תהיינה חפשיה ממחלה זו.

(3) לפי האמור, התנחלות ההאמופיליה איננה ישרה, כי אם התנחלות לסירוגין. היא מתנחלת לא מאב לבן כי אם מאם לבן. ולפיכך אינה שומרת את שם המשפחה. למשל: אשה ממשפחה האמופילית נשאת לאיש ששם משפחתו לוריא. היא ילדה שלשה בנים ושלוש בנות, שני בניה מתו מזיבת דם, השלישי נשאר על פי מקרה בחיים והוליד בנים ובנות בריאים. ובכך במשפחה לוריא תחדל המחלה. שלש בנותיה נשאו למשל לראפפורט לבערגער ולכץ. והמחלה תעבור ממשפחה לוריא לשלש המשפחות האלה. זאת היא אולי הסבה, מדוע לא הכירו הרופאים את המחלה המתנחלת הזאת — מפני שהתנחלות המחלה אינה מקבילה להתנחלות שם המשפחה.

(4) הנקבות של המשפחות ההאמופיליות נקראות בשם „מובילות“ — קונדוקטורים — מפני שהן מוסרות את המחלה מן האב הזקן אל הנכדים, אולם אף על פי שרק לעתים מאד רחוקות הן חולות בעצמן בה, אבל במדה מצערה תתגלה בהן תמיד הנטיה להיות שופעות דם בשעת נדתן. עוד זאת הורה הנסיון כי הנשים ממשפחות כאלו יולדות בנים ובנות הרבה. ואולי על זה נוסד המאמר התלמודי: „אשה שדמיה מרובים בניה מרובים“.

(5) מובן הדבר, שאם משלש אהיות, האחת הולידה בן שמת מזיבת דם, אז יש לחוש שמא היא ממשפחה האמופילית. אף על פי שאין הדבר ברי, שמא רק מקרה הוא. ואם שתים מהן הולידו בנים כאלה, אז גם השלישית היא בחזקת האמופילית. והדבר הוא כמעט וודאי, שגם השלישית כשתלד בן ימות מזיבת דם.

\*

נחבונן עתה אל דברי התלמוד על אודות מחלה זו. כאשר אמרנו, התלמוד עוסק בחכמת הרפואה רק עד כמה שיש צורך בדבר לעניני דת. אבל מן השקלא וטריא שהוא מביא אגב אורחא נראה, כי כבר היה יודע לחכמי התלמוד הסדר המסובך של התנחלות מחלה זו. התלמוד (יבמות, דף ס"ד ע"ב) עוסק בפתרון שאלה כלליות: אם תתגלה אצל אדם אחד איזו סגולה, אז הן לא נוכל לאמר בהחלט, כי סגולה זו מונחת בטבעו של אדם זה, מפני שאפשר לאמר כי רק מקרה הוא. אבל אם סגולה זו תתגלה בו פעמים אחדות, אז אנו אומרים כי סגולה זו היא בבחינת „חזקה“ אצלו, והיא מונחת בטבעו. למשל, אם איזה אשה נשאת לראובן ושהתה אצלו עשר שנים ולא ילדה — לא נוכל לאמר כי היא עקרה מטבעה, מפני שאפשר הדבר כי לא היא אשמה בזה כי אם הוא הבעל. אולם אם נתגרשה מראובן ונשאת לשמעון וגם אז לא ילדה, או אם נתגרשה משמעון ונשאת ללוי וגם אז לא ילדה — אז היא בחזקת עקרה, ואין לה רשות להנשא לאחר שאין לו ילדים, מפני שמטרת הנשואין היא מצות פריה ורביה, ואם ישא אותה אז יבטל ממצוה זו. והנה תתעורר השאלה: כמה

פעמים צריכה היא להנשא בלי ולדים עד שתהיה בחזקת עקרה, אם די לה בשתי פעמים, או צריכה להנשא שלש פעמים עד שנאמר עליה בהחלט שהיא עקרה. או בלשון התלמוד השאלה היא: „אם בחרו זימני הוי חזקה או בתלחא זימני?“ המשנה ביבמות שם אומרת, כי אין לה רשות להנשא בפעם השלישית, מפני שבתרי זימני הוי חזקה. אולם בשאלה זו נפלה מחלוקת בין רבי, מסדר המשנה, ובין אביו ר' שמעון בן גמליאל. האחד אומר כי בחרו זימני הוי חזקה, והשני אומר כי רק בתלחא זימני. על דברי המשנה שהבאנו מעיר הגמרא:

„שני אין, שלישי לא — מתניתין מני? רבי היא, דתניא: מלה הראשון ומת, שני ומת, שלישי לא תמול, דברו רבי. ר"ש בן גמליאל אומר: שלישי תמול, רביעי לא תמול.“

לדברי רבי אשה שמתו לה שני בנים מזיבת דם בשעת המילה, היא בחזקת האמפיליות, ואסור לה למול את בנה השלישי, מפני שסכנת נפשות דוחה גם מצוה חמורה כבירת המילה. אבל לפי דעתו של רשב"ג היא צריכה למול גם את השלישי, מפני שבשתי פעמים עוד לא הוברר הדבר, כי היא ממשפחה האמפיליות.

והנה המחלוקת שבין רבי ורשב"ג נמסרה בבית המדרש בשתי נוסחאות שונות. לפי הנוסחה השניה, רשב"ג מסתפק בשתי פעמים, ורבי הוא שדורש שלש פעמים. וא"כ השאלה היא, איזו משתי הנוסחאות היא האחרונה והנכונה? והדבר הזה יש בו נפקא מיניה לדינא, מפני שכבר היה אצלם כלל קבוע, כי במחלוקת שבין רבי ובין אביו החלכה היא כרשב"ג. כדי להחיר שאלה זו: איזו מן הנוסחאות היא האחרונה, התלמוד אומר:

„תא שמע. דאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן: מעשה בארבע אחיות בצפורי, שמלת ראשונה ומת, שניה ומת, שלישית ומת, רביעית באת לפני ר"ש בן גמליאל, אמר לה: אל תמולי.“ מזה נראה כי רשב"ג הוא שחושב כי בתלחא זימני הוי חזקה.

אבל ראיה זו מפרק התלמוד: „ודילמא אי אחא שלישיית נמי הוה אמר לה?“ על שאלה זו משיבה הגמרא:

„א"כ מאי אסהדותיה דר' חייא בר אבא?“ בבית המדרש לא היו עוסקין בספורי מעשיות בעלמא. ואם מצא ר' חייא בר אבא לנכון לספר בבית המדרש מעשה זה, אין זאת אלא להשמיענו את דעתו של ר' שמעון בן גמליאל, כדי שנדע איך לפסוק את ההלכה.

על זה משיבה הגמרא: „ודילמא הא קא משמע לן: דאחיות מהזקות?“ ר' חייא בר אבא ספר מעשה זה, לא כדי שנדע את דעתו של ר' שמעון בן גמליאל, שבשלש פעמים הוי חזקה, אבל הוא בא להשמיענו דבר חדש ונכבד מאד, שלא לבד אשה אחת שמתו לה שני בנים מחמת מילה לא תמול את השלישי, אלא גם אם לשתי אחיות מת לכל אחת מהן רק ילד אחד, אז הוברר הדבר כי שתי האחיות הן ממשפחה האמפיליות, מפני שהמחלה מתנחלת לכל הנקבות של משפחה זו, ולפיכך לא חוכל גם האחיות השלישית למול את בנה. על זה מעיר רבא:

„השתא דאמרת אחיות מחזקות, לא ישא אדם אשה לא ממשפחת נכפין ולא ממשפחת מצורעים, והוא דאתחזק תלתא זימני.“ כלומר אם אנו רואין שאשה תוכל להוריש לבניה מחלה שבעצמה היא אינה חולה בה, אלא שנמצאת במשפחתה, מפני שיש התנחלות לסירוגין — לא ישא אדם אשה, שאף על פי שבעצמה אינה חולה במחלת הנכפא, אבל כיון שהנכפא (חולי נופלים) היא מחלת עצבים, היא מתנחלת לבניה. כמו כן לא ישא אדם אשה ממשפחת מצורעין, מפני שיש מיני צרעת המתנחלים, כמו הספחת (Psoriasis) (עיין להלן).

„מאי הוה עלה?“ מה היא סוף כל סוף דעתו של רשב"ג?

„כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר: עובדא הוי קמי דרבי יוחנן בכנישהא דמעון ביום הכפורים שחל להיות בשבת ומלה ראשונה ומת שניה ומת, שלישית באה לפניו, אמר לה: לכו ומולו.“

והנה אף על פי שנחברר הדבר, שרשב"ג סובר שבתלתא זימני הוי חזקה, ור' יוחנן התיר בפירוש למול את הילד של האחות השלישית ביום הכפורים שחל להיות בשבת, מכל מקום פסקו חכמי התלמוד להלכה שבנוגע למילה בחרי זימני הוה חזקה, ואסור למול את הילד השלישי ששני אחיו בני אמו או בני דודותיו מתו מחמת מילה, מפני שספק נפשות להקל.

הגמרא שם מביאה עוד משל אחד של חזקה: „תניא ניסת לראשון ומת, לשני ומת, לשלישי לא תנשא — דברי רבי. רשב"ג אומר: לשלישי תנשא, לרביעי לא תנשא.“ ועל זה שואלת הגמרא בצדק: „בשלמא גבי מילה איכא משפחה דרפי דמה ואיכא משפחה דקמיט דמא, אלא נישואין מאי טעמא?“ והנה הגמרא מביאה שם שני תירוצים לקושיא זו, האחד: מעיין גורם למיתת בעליה, והשני: מזל גורם. אבל שני התירוצים יחד לא בחכמת הרפואה יסודם. בכל אופן מן השקלא והטריא שהבאנו, אנו יכולים להוציא את הדברים האלה: (א) חכמי התלמוד במאה השנייה לתאריך הנוצרים בלי כל ספק ידעו, כי יש משפחות העלולות לזיבת דם. ואם יקרה כי שני ילדים ממשפחה אחת מתו מחמת מילה, אז הילד השלישי אינו נימול — אע"פ שמצות מילה נחשבת להמצוה היותר קדושה בעיני העם. כי סבת המיתה היא זיבת דם ולא איזו דלקת במקום הפצע, זה נראה מן הטעם שהתלמוד נותן לזה: איכא משפחה דרפי דמא ואיכא משפחה דקמיט דמא.

(ב) בכל הבריות ומעשים שהיו שהובאו פה נזכרה רק האם ולא האב, בשעה שהובת המילה מוטלת על פי דין התלמוד על האב ולא על האם. הרמב"ם מדויק מזה ואומר: „אם לאם אחת מתו מחמת מילה שני בנים, בין שהם מאב אחד בין שהם משני אבות, השלישי אינו נימול; ולהיפך אם לאב אחד מתו מחמת מילה שני בנים, את הבן השלישי שנוולד מאשה אחרת אינו פטור ממילה.“ (יד החזקה, הלכות מילה, פרק חמישי). הדין הזה, הנוסד על דיוק הלשון של הגמרא, יש לו כאשר ראינו למעלה, יסוד גם בסדר ההתנחלות של ההאמופיליה, שעל פיה רק האם מורשה לילדיה הזכרים את הנטיה לזיבת דם, ולא האב.<sup>(1)</sup>

(1) עיין כסף משנה להרמב"ם, הלכה זו. פה נעיר כי הפוסקים שבאו אחרי הרמב"ם, בהשענם על הכלל ספק נפשות להקל, אוסרים את המילה של הילד השלישי מאב אחד אפילו מאשה אחרת.

ג) מן המעשה של ארבע האחיות בציפורי מוציא התלמוד בצדק כי גם האחיות מחזקות. דבר זה מתאים בדיוק להשקפת הרופאים בזמן הזה, כי הנקבות אעפ"י שבעצמן אינן חולות בזיבת דם, הן מוסרות את המחלה לילדיהן הזכרים. לוא היו חולות בעצמן אז היו מתות בודאי בילדותן ולא היו מגיעות לנשואין.

ד) עצתו של רבא, שלא ישא אדם ממשפת נכפין ומצורעין, מיוסדת בהגיוון הישר, כמו שבארנו למעלה. מלבד זה כבר נאמר בתלמוד: „רוב בנים הולכים אחר אחי האם“.

ה) כי הצרעת יש שהיא מחלה מתנהלת, כבר יש לזה רמז במקרא. גחזי נער אלישע חלה בצרעת ומסר את נחלתו גם לזרעו אחריו. אולם התלמוד ידע, כי גם מחלת הנכפה היא מחלה מתנהלת, ולא שנכנס שד בגוף החולה כמו שהאמין אז ההמון.

ו) התלמוד משתדל גם לבאר את סבת המחלה. איכא משפחה דרפי דמא ואיכא משפחה דקמיט דמא. כלומר, יש משפחות שדמן הוא נוזל ואינו עלול להתקרב ולסחוב את הקרעים שנעשו על פי מקרה בצינורי הדם, ולפיכך קשה לעצור את הדם. השערה זו שררה ימים רבים גם בין חכמי הפאטולוגיה בזמננו. אבל החקירה המדוייקת הראתה כי השערה זו איננה נכונה. כל הבדיקות שבדקן את הדם של ההאמפיליים הראו כי דמם אינו נבדל במאומה מדם אנשים בריאים, לא בהרכבתו החימית ולא בתכונת הכדורים הצפים בו. ועד היום הזה עוד לא עלתה בודי החוקרים למצוא את הסבה הפנימית של מחלה זו. השערות שונות נאמרו בזה, אבל גם אחת מהן לא זכתה להתקבל בעולם המדעים.



עוד שני מעשים שהיו מספר התלמוד, וכנראה יתייחסו גם הם אל מחלת ההאמפיליה.

„תניא: ר' נתן אומר, פעם אחת הלכתי לכרכי חים, ובאת אשה אחת לפני, שמלה בנה ראשון ומת, שני ומת, שלישי הביאתו לפני, ראיתו שהוא אדום, אמרתי לה: המתניני לו עד שיבלע בו דמו. המתנינה לו עד שנבלע בו דמו, ומלה אותו וחיה והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמי. שוב פעם אחת הלכתי למדינת קפוטקיא ובאת אשה אחת לפני שמלה בנה ראשון ומת, שני ומת, שלישי הביאתו לפני, ראיתו שהוא ירוק, הצצתי בו ולא ראיתי בו דם ברית, אמרתי לה: המתניני לו עד שיפול בו דמו, והמתנינה לו ומלה אותו וחיה, והיו קוראין שמו נתן הבבלי על שמי“.

כשאני לעצמי אין כל ספק בלבי, כי ר' נתן, שהיה אבי-בית-דין בהסנהדרין של הנשיא רבן שמעון בן גמליאל, סבר כמותו שרק בתלתא זימני הוי חזקה, ולפיכך התיר למול את השלישי. אלא שבהמעשה הראשון צוה להמתין עד שיבלע בו דמו ובהמעשה השני עד שיפול בו דמו. אין כל ספק בלבי גם כן, ששני המעשים היו בולדים, שאמותיהם היו ממשפחת האמפיליים, ואם בכל זאת לא מתו הילדים בפעם

(שו"ע, יו"ד סימן רס"ג). אחד הרבנים אומר, כי אם אצל האב ואצל הבן מתו לכל אחד ילד אחד מחמת מילה, אז פטורים כל הנכדים ממילה. יש לשער, כי לדין זה גרם מעשה שהיה, מה שאינו יוצא מגדר האפשרות. אעפ"י שבכך כזה יקרה רק לעתים רחוקות מאד.

השלישית אין זה מוכיח כלום, אטו כל ההאמפיליים מתים מזיבת הדם הראשונה?  
הלא הרבה מהם נצלים אחרי זיבות רבות, וסוף כל סוף אמנם הרוב מהם מתים  
בילדותם, אבל לא כלם. ויש האמפיליים שמגיעים לשנות בגרות, נושאים נשים  
ומולידים זכרים ונקבות בריאים ושלמים, מפני שהם אינם מנחילים את מחלתם  
לצאצאיהם. ולאשרו של ר' נתן לא מחו גם הילדים שצוה למול אותם. ואפשר הדבר  
שמעשים שהיו אלו גרמו לזה שרשב"ג פסק להלכה, כי בתלחא זימני הוי חזקה.  
אולם בשני המעשים שמספר ר' נתן צבע עור הילדים לא היה צבע נורמאלי,  
הראשון היה אדום והשני היה ירוק. נתבונן עתה מה טיבם של הצבעים האלה? הנה  
כל הילדים בימים הראשונים אחרי הולדם הם אדומים. אדמימות זו נקראת אצל  
הרופאים „אודם של קטן שנולד“ *Erythema neonatorum*. דבר זה יודע לכל, ואין  
כל ספק שגם ר' נתן ידע זאת, ואם הוא שם לב לאודם העור, אין זאת אלא שהיתה  
אדמימות הילד חזקה ומובהקת מאד. חושב אני שילד זה שהיה ממשפחה  
האמפילית (כי שני אחיו שקדמו לו מתו מחמת מילה), בשעה שהקשתה אמו ללדת  
נלחץ גופו בין כתלי הרחם, ומן החיכוך נעשו הבורות אדומות (שפך דם בהעור)  
על כל בשרו. ולפיכך צוה ר' נתן להמתין עד שיבלע בו דמו. בהמעשה השני הילד  
היה ירוק. והנה הצבע הזה יוכל להיות על שני פנים. או שהיה הילד חולה  
במחלת הירקון, שהוא דבר מצוי מאד אצל הילדים בימים הראשונים אחרי הולדם.  
מחלה זו נקראת אצל הרופאים בשם „הירקון של הילדים“ *Icterus neonatorum*.  
אבל יש ירקון של חוסר דם. צבע העור אצל אדם שאבד לו דם הרבה, הוא חור  
ונוטה לצבע השערה. אולם מדברי ר' נתן שאמר: הצצתי בו ולא היה בו דם ברית –  
נראה ברור, כי הילד היה ירוק מחוסר דם. ובאמת לפעמים יאבד לילדים ממשפחה  
האמפילית דם רב בשעת כריחת הטבור. ולפיכך יעץ ר' נתן להמתין עד שיפול בו  
דמו. הנסיון הורה לדעת כי צאצאי ההאמפיליים יעלו מהר ארוכה, והדם שאבד להם  
ימלא בזמן קצר.

והנה לפי פירושי, שר' נתן סובר שרק בתלחא זימני הוי חזקה ולפיכך לא פטר  
ממילה את הילד, שמתו שני אחיו מחמת מילה, אילו באה לפניו אשה ששלשת ילדיה  
מתו מחמת מילה, כי אז היה פוטר את הרביעי לגמרי, וכנראה כן היא גם דעת  
רשב"ג שאמר רביעי לא תמול, ולא אמר שצריכה להמתין עד שיחזק כחו. והילכך  
לדידן דסבירא לן דבתיי זימני הוי חזקה, השלישי פטור לגמרי ממילה. גם מדברי  
המשנה (יבמות פ"ח) מוכח כן: „הערל (כהן שמתו אחיו מחמת מילה) וכל הטמאים  
לא יאכלו בתרומה, נשיהן ועבדיהן יאכלו בתרומה“ א"כ המשנה מיירי באדם שבגר  
ונשא אשה, ובכל זאת הוא ערל. אבל לא כן היא דעת הרמב"ם וכל הפוסקים שבאו  
אחריו. הרמב"ם כותב: „אשה שמלה בנה ראשון ומת מחמת מילה שהכשילה את כחו,  
וכן מלה את השני ומת מחמת מילה, בין מבעלה הראשון בין מבעלה השני, הרי זה  
לא ימול את השלישי בזמנו, אלא ממתינין לו עד שיגדל ויחזק כחו. אין מלין  
אלא ולד שאין בו שום חולי, שסכנת נפשות דוחה את הכל, ואפשר למול לאחר זמן  
ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם“ הרמב"ם כנראה הוציא את הדין  
להמתין עד שיתחזק כחו ממעשה דר' נתן, מפני שהוא חושב כי ר' נתן סובר כי  
בתיי זימני הוי חזקה. ואעפ"י שהיו הילדים חולים באדמימות וירקון, התיי למול  
אתם עוד בילדותם מיד אחרי שנתרפאו, כמו שנראה זאת ממה שקראו להם שם

